

บทที่ 6

บทสรุป และ ข้อเสนอแนะ

1. บทสรุป

แม้หลักการกำหนดค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 จะบัญญัติให้ศาลใช้ดุลยพินิจกำหนดได้ตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด แต่แท้จริงแล้วหาเป็นเช่นนั้นในทุก ๆ กรณี เนื่องจากในทางปฏิบัติเมื่อโจทก์ถูกระทำละเมิด โจทก์จะมีหน้าที่นำสืบให้ศาลเห็นว่าตนได้รับความเสียหายอย่างไร และนำสืบค่าเสียหายที่ตนควรจะได้รับว่าเป็นจำนวนเพียงใด หากในกรณีที่โจทก์พิสูจน์ถึงจำนวนค่าเสียหายที่เกิดขึ้นได้ ไม่ว่าจะเป็นจำนวนมากหรือน้อย ศาลก็จะกำหนดค่าสินไหมทดแทนไปตามนั้น แต่หากกรณีที่โจทก์ไม่สามารถพิสูจน์ถึงจำนวนค่าเสียหายได้ กรณีเช่นนี้ศาลจึงจะนำพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิดมาพิจารณากำหนดค่าสินไหมทดแทนแก่โจทก์ จึงกล่าวได้ว่าการกำหนดค่าสินไหมทดแทนของไทยตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาได้ยึดถือหลักการชดใช้ความเสียหายตามที่เกิดขึ้นจริงเป็นสำคัญ ยิ่งไปกว่านั้น หลักการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามความเสียหายยังเป็นหลักการที่ก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย เพราะเมื่อจำเลยได้กระทำละเมิดจนเป็นเหตุให้โจทก์ได้รับความเสียหายเป็นปริมาณเท่าใด จำเลยก็ควรรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายเป็นจำนวนเท่านั้น ด้านโจทก์เองก็เช่นเดียวกันเมื่อได้รับความเสียหายเป็นปริมาณเท่าใด การให้โจทก์ได้รับชดใช้ค่าเสียหายเป็นจำนวนเท่านั้นก็ทำให้โจทก์สามารถกลับคืนสู่สภาพเดิมเหมือนก่อนมีการทำละเมิดได้เช่นเดียวกัน

แม้หลักการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามความเสียหายที่เกิดขึ้นจะเป็นหลักที่สร้างความ เป็นธรรมให้กับคู่กรณี แต่เมื่อเวลาผ่านไปเทคโนโลยีมีความก้าวหน้าทันสมัยขึ้นจึงส่งผลให้เกิดการ กระทำละเมิดในรูปแบบต่าง ๆ ได้ง่าย และยังส่งผลกระทบต่อสังคมส่วนรวม เช่น การแอบนำ โทรศัพท์มือถือที่ติดกล้องถ่ายรูปถ่ายข้างใต้กระโปรงของผู้หญิงและนำไปเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งในปัจจุบันมักพบว่าเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นอยู่บ่อยครั้ง และแม้ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบ ในการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่โจทก์ตามความเสียหายที่เกิดขึ้น แต่อาจเป็นเพราะค่าเสียหายที่เป็น จำนวนเพียงเล็กน้อย จึงทำให้จำเลยไม่เข็ดหลาบและอีกไม่นานก็จะหวนกลับมากระทำละเมิดด้วย วิธีการเช่นเดิมโดยไม่รู้สึกละอายหรือท้อแท้กับความรับผิดชอบตามกฎหมายแต่อย่างใด อีกทั้งอาจกลายเป็น เยี่ยงอย่างให้คนในสังคมถือเอาไปประพฤติปฏิบัติตามจนกลายเป็นปัญหาสังคมได้ ผู้เขียนเห็นว่าปัญหาดังกล่าวมิได้มีสาเหตุมาจากบทบัญญัติทางกฎหมายที่ล้าสมัย แต่ด้วยเหตุที่ในทางปฏิบัติ ศาลจะ

กำหนดค่าสินไหมทดแทนตามความเสียหายที่โจทก์พิสูจน์ได้ เพื่อป้องกันมิให้การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนกลายเป็นแหล่งหาผลประโยชน์ให้แก่โจทก์และทนายความ ดังนั้นปัญหาที่เกิดขึ้นจึงไม่สามารถจัดให้หมดไปได้ด้วยการแก้ไขกฎหมาย แต่ควรหามาตรการมาเสริมหลักการชดเช้ค่าสินไหมทดแทนที่กฎหมายไทยยึดถืออยู่เดิมให้มีความแข็งแกร่งมากขึ้น จนเพียงพอต่อการป้องปรามมิให้สังคมต้องถูกกระเทือนด้วยการกระทำละเมิดเช่นเดิมอีกต่อไป

หลักค่าเสียหายเชิงลงโทษถือเป็นมาตรการสำคัญที่ศาลควรนำมาใช้กับพฤติกรรมการกระทำละเมิดที่รัฐมีนโยบายต้องการจะป้องปรามพฤติกรรมเหล่านั้นให้หมดสิ้นไป โดยค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นค่าเสียหายชนิดหนึ่งในจำนวนอีกหลาย ๆ ชนิดที่ใช้อยู่ในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ ซึ่งค่าเสียหายชนิดนี้จะมีลักษณะที่แตกต่างไปจากค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้ โดยจะกำหนดในกรณีที่พฤติกรรมของจำเลยมีความชั่วร้ายมาก โดยเป็นการจงใจกระทำละเมิดทั้ง ๆ ที่รู้ว่าหากกระทำไปจะก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น แต่ก็มิได้แยแสใส่ใจกับผลของการกระทำนั้น หรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงจนทำให้ผู้อื่นต้องเสี่ยงภัยกับความเสียหายหรืออันตรายที่จะเกิดขึ้น นอกเหนือจากนั้นค่าเสียหายชนิดนี้จะถูกกำหนดเป็นอีกส่วนหนึ่งเพิ่มเติมขึ้นจากค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลงโทษและป้องปรามมิให้คนในสังคมถือเอาพฤติกรรมนั้นเป็นเยี่ยงอย่าง

แม้ว่าการนำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนในคดีละเมิดของไทย อาจมีทั้งผู้ที่เห็นด้วยและผู้ที่คัดค้าน เนื่องจากหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมีลักษณะ และหลักเกณฑ์ที่แตกต่างไปจากค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้ที่กฎหมายไทยยึดถืออยู่มาก รวมทั้งหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษยังมีประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่แม้แต่ประเทศที่ใช้กฎหมายระบบคอมมอนลอว์เองยังมีการยกขึ้นมาถกเถียงกันไม่จบไม่สิ้น แต่เมื่อผู้เขียนได้ทำการศึกษาถึงปัญหาต่าง ๆ จึงพบว่าหากกฎหมายไทยนำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้อย่างมีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน และเลือกใช้ให้เหมาะสมต่อสภาพของปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว หลักค่าเสียหายเชิงลงโทษจะนำประโยชน์เข้ามาสู่กฎหมายละเมิดของไทยมากกว่าการเกิดปัญหาตามมาอย่างแน่นอน

2. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษตามกฎหมายต่างประเทศ และจากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับกฎหมายละเมิดของไทยนั้น ผู้เขียนพบว่าการนำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้กับหลักค่าสินไหมทดแทนตามกฎหมายละเมิดควรนำมาใช้ในฐานะที่เป็นข้อยกเว้นจากหลักทั่วไป โดยกรณีที่จะนำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้นั้นควรเป็นการกระทำละเมิดที่พฤติกรรมของจำเลยมีความชั่วร้ายมาก ซึ่งรัฐมีนโยบายต้องการจะป้องปรามมิให้เกิดพฤติกรรมเช่นนี้ขึ้นในสังคม เพื่อเป็นการ

รักษาความสงบสุขต่อส่วนรวม สำหรับการนำมาใช้นั้น ผู้เขียนเห็นว่าการบัญญัติกฎหมายเพิ่มขึ้นมา โดยเฉพาะทั้งในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และกฎหมายพิเศษน่าจะเป็นแนวทางที่เหมาะสมที่สุด เนื่องจากหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นหลักที่มีหลักเกณฑ์การนำมาใช้อย่างเฉพาะเจาะจง อีกทั้งยังมีข้อจำกัดมากหากนำมาใช้อย่างไม่มีหลักที่ชัดเจน อาจทำให้เกิดผลกระทบด้านอื่น ๆ ตามมาได้

การนำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้กับหลักค่าสินไหมทดแทนตามกฎหมายละเมิดของไทยนั้น ควรนำมาใช้ในฐานะเป็นค่าเสียหายอีกชนิดหนึ่งนอกเหนือจากค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจชัดเจนโดยไม่สับสนปะปนรวมค่าเสียหายเชิงลงโทษไปกับค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้ ซึ่งผู้เขียนได้เสนอแนวทางที่เหมาะสมต่อการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้ดังต่อไปนี้

2.1 วัตถุประสงค์ของการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ

เนื่องด้วยวัตถุประสงค์ของการกำหนดค่าสินไหมทดแทนตามหลักที่กฎหมายละเมิดของไทยยึดถืออยู่นั้นคือ การชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้น โดยมุ่งเพื่อให้ผู้เสียหายได้กลับคืนสู่ฐานะเดิมเหมือนเมื่อยังไม่มีกรกระทำละเมิดเกิดขึ้นเท่านั้น จึงทำให้การพิจารณาค่าสินไหมทดแทนจะคำนึงจากความเสียหายที่ผู้เสียหายพิสูจน์ได้เป็นสำคัญ แต่ด้วยเหตุผลเกี่ยวกับความสงบสุขของสังคม จึงจำเป็นต้องนำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษเข้ามาเสริมหลักค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้น ดังนั้นการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษที่เพิ่มขึ้นมาอีกจำนวนหนึ่งนอกเหนือจากค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้ จึงมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างออกไป โดยกำหนดขึ้นเพื่อลงโทษผู้กระทำละเมิดให้มีความเข็ดหลาบจนไม่หวนกลับมาทำพฤติกรรมเช่นเดิมอีก และยังมุ่งป้องปรามมิให้ผู้อื่นมีพฤติกรรมเช่นเดียวกันนี้อีกในภายภาคหน้า ซึ่งการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษไม่ว่าในกรณีใด ศาลต้องยึดถือวัตถุประสงค์ทั้งสองประการไว้เป็นหลัก หากศาลเห็นว่าการกระทำละเมิดกรณีใดถึงแม้ตัดสินให้ผู้กระทำละเมิดรับผิดชอบในค่าเสียหายเชิงลงโทษไปแล้ว แต่ไม่สามารถลงโทษหรือป้องปรามผู้ใดได้ก็เป็นการไม่สมควรที่จะกำหนดค่าเสียหายชนิดนี้ขึ้น เพราะจะเป็นการนำมาใช้อย่างเสียเปล่าไม่มีประโยชน์ใด ๆ ทั้งสิ้น

2.2 คดีที่ศาลอาจกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษและกรณียกเว้น

2.2.1 คดีที่ศาลอาจกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ

โดยหลักการกำหนดค่าสินไหมทดแทนหากโจทก์สามารถนำสืบว่าตนได้รับความเสียหายจากการกระทำละเมิดของจำเลยได้ จำเลยย่อมต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่โจทก์ แต่สำหรับ

ค่าเสียหายเชิงลงโทษซึ่งเป็นช้อยกเว้นจากกรณีทั่วไปจะสามารถนำมาใช้ในกรณีใดบ้างนั้นต้องมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

ประการแรก พฤติกรรมการกระทำละเมิดของจำเลยต้องแสดงให้เห็นถึงความชั่วร้าย โดยเป็นการจงใจละเมิดสิทธิของผู้อื่น ไม่ว่าด้วยเหตุที่จำเลยหวังผลประโยชน์จากการทำละเมิด หรือต้องการกลั่นแกล้งใจก็ก็ตาม รวมถึงการกระทำละเมิดโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงด้วย

ประการที่สอง เป็นการกระทำละเมิดที่มีผลกระทบต่อสังคมส่วนรวม หากการกระทำละเมิดดังกล่าวไม่ได้รับการป้องปรามอาจทำให้คนในสังคมเลียนแบบพฤติกรรมนั้นได้

2.2.2 กรณียกเว้นที่ศาลไม่ควรกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ

เนื่องจากวัตถุประสงค์ของการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ คือ เพื่อลงโทษจำเลยและป้องปรามมิให้คนในสังคมถือเอาพฤติกรรมนั้นเป็นเยี่ยงอย่าง จึงสมควรที่ต้องยกเว้นการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในกรณีที่ค่าเสียหายชนิดนี้ไม่สามารถทำหน้าที่ได้ตามวัตถุประสงค์ เนื่องจากจำเลยได้รับการลงโทษพอสมควรแก่พฤติกรรมที่ชั่วร้ายของตนแล้ว กล่าวคือ

ประการแรก จำเลยได้รับการตัดสินลงโทษที่สาสมแก่พฤติกรรมอันชั่วร้ายตามกฎหมายอาญาแล้ว หรือ

ประการที่สอง จำเลยได้รับการตัดสินให้รับผิดชอบในค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้เป็นจำนวนที่มากเพียงพอจนไม่จำเป็นต้องกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษอีก

2.3 การกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษ

2.3.1 การประเมินจำนวน และปัจจัยที่นำมาใช้ประเมินจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษ

การประเมินจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษศาลจะเป็นผู้กำหนดขึ้น โดยในเบื้องต้นต้องกำหนดค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้ในคดีนั้นให้ได้เสียก่อน แล้วจึงนำไปคูณกับจำนวนเท่าที่เหมาะสมเพื่อให้ได้อัตราสูงสุดของค่าเสียหายเชิงลงโทษ จากนั้นศาลจะประเมินจำนวนโดยนำปัจจัยที่เกี่ยวข้องในแต่ละกรณีมาพิจารณา ซึ่งศาลจะกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นจำนวนเท่าใดก็ได้แต่ต้องไม่เกินไปจากอัตราสูงสุด โดยปัจจัยที่สมควรนำมาใช้ประเมินจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้น จะขึ้นอยู่กับพฤติการณ์ในแต่ละกรณี ยกตัวอย่างเช่น

- (ก) พฤติกรรมที่ชั่วร้ายของจำเลย
- (ข) ระยะเวลาของการกระทำละเมิด
- (ค) ผลประโยชน์ที่จำเลยได้รับจากการกระทำละเมิด
- (ง) ฐานะทางการเงินของผู้กระทำละเมิด

(จ) การที่จำเลยบรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น

(ข) การที่โจทก์มีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหาย

2.3.2 ระดับมาตรฐานในการรับฟังพยานหลักฐาน

ถ้าโจทก์สามารถนำสืบให้เห็นว่าความเสียหายที่โจทก์ได้รับเป็นผลมาจากพฤติกรรมอันชั่วร้ายของจำเลย โดยพฤติกรรมนั้นเป็นการจงใจกระทำละเมิดหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ซึ่งในการพิสูจน์พยานหลักฐานในกรณีเช่นนั้นศาลควรใช้มาตรฐานของการรับฟังพยานหลักฐานในระดับการชั่งน้ำหนักความน่าเชื่อถือโดยเป็นระดับเดียวกับกฎหมายแพ่ง ซึ่งในประเด็นนี้ได้กลายเป็นปัญหาในกฎหมายต่างประเทศ เนื่องจากค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นค่าเสียหายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อลงโทษจำเลยเช่นเดียวกับคดีอาญา ดังนั้นถ้าให้มาตรฐานของการพิสูจน์พยานหลักฐานอยู่ในระดับเดียวกับกฎหมายแพ่งย่อมไม่ก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่จำเลย อย่างไรก็ตามหากจะนำมาตรฐานของการสืบพิสูจน์จนปราศจากข้อสงสัยที่ใช้อยู่ในคดีอาญามาใช้กับจำเลยในคดีละเมิดเช่นนี้ด้วยแล้วคงไม่เป็นการเหมาะสม เพราะจำเลยอาจเล็ดรอดไม่ต้องรับผิดชอบในค่าเสียหายเชิงลงโทษได้อีก เนื่องจากการรับฟังพยานหลักฐานโดยใช้มาตรฐานในระดับนี้ศาลต้องเชื่อว่าจำเลยเป็นผู้ก่อให้เกิดความเสียหายโดยปราศจากความสงสัยทั้งปวง ยิ่งไปกว่านั้นในบางมลรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกาได้หาทางออกโดยกำหนดให้ระดับการพิสูจน์พยานหลักฐานของการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้นอยู่ในระดับที่ชัดเจนและทำให้มั่นใจ (Clear and Convincing) แต่สำหรับแนวปฏิบัติของไทยอาจจะไม่เป็นปัญหาเท่ากับในต่างประเทศ เนื่องจากผู้ตัดสินค่าเสียหายเชิงลงโทษ คือ ผู้พิพากษาซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการตัดสินคดีมายาวนาน จึงสามารถแยกแยะอารมณ์ออกจากการตัดสินคดีและสามารถวินิจฉัยได้อย่างเป็นกลางและมีความยุติธรรมได้

2.3.3 การควบคุมจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษ

แนวปฏิบัติของการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในกฎหมายละเมิดของไทยนั้น ควรให้ความระมัดระวังในการควบคุมจำนวนค่าเสียหายชนิดนี้มีให้เป็นจำนวนที่มากเกินไปจนความเหมาะสมมิฉะนั้นอาจกลายเป็นแหล่งหาผลประโยชน์ให้กับโจทก์และทนายความได้ ผู้เขียนเห็นว่าวิธีในการควบคุมจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษที่มีประสิทธิภาพสูงสุดนั้น ได้แก่ หลักความสัมพันธ์ระหว่างค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้ กับค่าเสียหายเชิงลงโทษ โดยใช้อัตราสองเท่าเป็นจำนวนที่เหมาะสมต่อการกำหนดอัตราสูงสุด เพื่อควบคุมจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษมิให้เป็นจำนวนที่สูงจนเกินไป ซึ่งจำแนกออกได้เป็น 2 กรณีต่อไปนี้

กรณีแรก โจทก์นำสืบถึงจำนวนค่าเสียหายที่เกิดขึ้นได้ ให้ศาลใช้ดุลยพินิจพิจารณา กำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นจำนวนเท่าใดก็ได้ แต่ต้องไม่เกินสองเท่าของจำนวนค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้

กรณีที่สอง โจทก์ไม่อาจนำสืบถึงจำนวนค่าเสียหายที่เกิดขึ้นได้ ให้ศาลกำหนดจำนวนค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้ให้แก่โจทก์ตามสมควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงของการกระทำละเมิด และให้ศาลกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นจำนวนเท่าใดก็ได้ แต่ต้องไม่เกินสองเท่าของจำนวนค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้

จะเห็นได้ว่าจำเลยที่ต้องรับผิดชอบในค่าเสียหายเชิงลงโทษจะต้องรับภาระในจำนวนเงินถึงสองส่วนด้วยกัน ส่วนแรกเป็นจำนวนของค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้ ซึ่งจำเลยต้องชดเชยให้แก่โจทก์เพื่อให้โจทก์ได้กลับคืนสู่ฐานะเดิมเหมือนเมื่อยังไม่มีการกระทำละเมิดเกิดขึ้น ส่วนที่สองเป็นจำนวนของค่าเสียหายเชิงลงโทษ ซึ่งจำเลยจะต้องรับภาระเป็นจำนวนเท่าใดก็ได้แล้วแต่การใช้ดุลยพินิจของศาล แต่ต้องเป็นจำนวนที่ไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้ การที่ต้องกำหนดเพดานสูงสุดเช่นนี้เพื่อป้องกันมิให้การเรียกร้องค่าเสียหายเชิงลงโทษกลายเป็นแหล่งหลาผลประโยชน์ให้กับโจทก์และทนายความนั่นเอง

2.4 ปัญหาและทางแก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นเกี่ยวกับค่าเสียหายเชิงลงโทษ

เมื่อการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในกฎหมายละเมิดของไทย อาจเกิดข้อถกเถียงตามมาถึงประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ในภายหลัง ดังนั้นหัวข้อนี้ผู้เขียนจึงนำปัญหาต่าง ๆ เหล่านั้นมาวิเคราะห์และหาทางออกที่เหมาะสม เพื่อให้การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษไม่เกิดปัญหาในภายภาคหน้าอีกต่อไป

2.4.1 ปัญหาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ที่แท้จริงของค่าเสียหายเชิงลงโทษ

เนื่องจากหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นหลักที่ใช้อยู่ทั่วไปในกฎหมายต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศที่ใช้กฎหมายระบบคอมมอนลอว์ ซึ่งแต่ละประเทศต่างก็มีหลักเกณฑ์ที่ยึดถือแตกต่างกันออกไป จึงเป็นเหตุให้เกิดปัญหาความไม่ชัดเจนของหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษขึ้น ดังนั้นการนำหลักดังกล่าวมาใช้กับกฎหมายไทย จึงควรนำมาบัญญัติไว้อย่างชัดเจน โดยบัญญัติถึงหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ของการกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้อย่างครบถ้วน ไม่ว่าจะเป็นคดีที่ศาลอาจกำหนดและยกเว้น การกำหนดจำนวน ปัจจัยที่นำมาใช้ประเมิน รวมทั้งการควบคุมค่าเสียหายเชิงลงโทษมิให้เป็นจำนวนที่มากเกินไปจนสมควรด้วย ซึ่งกฎหมายที่จะให้อำนาจในการนำหลักค่าเสียหายเชิง

ลงโทษมาใช้นั้น ไม่ว่าจะบัญญัติขึ้นในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือกฎหมายพิเศษอาจมีใจความสำคัญดังต่อไปนี้

“นอกจากค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายแล้ว หากข้อเท็จจริงปรากฏว่าบุคคลใดทำให้เขาต้องเสียหายโดยมีเจตนาร้ายหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่ศาลเห็นสมควร แต่ไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริง ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ต่าง ๆ เช่น ความประพฤतिที่ร้ายแรงของผู้กระทำละเมิด ระยะเวลาของการกระทำละเมิด ผลประโยชน์ที่ผู้กระทำละเมิดได้รับ ฐานะทางการเงินของผู้กระทำละเมิด ตลอดจนการที่ผู้เสียหายมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายด้วย

ความรับผิดในค่าสินไหมทดแทนที่กล่าวมาในวรรคก่อนนั้น หากบุคคลผู้ต้องรับผิดได้รับบทลงโทษตามกฎหมายอาญา หรือรับผิดในค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายเพียงพอแก่ความประพฤतिที่ร้ายแรงของผู้กระทำละเมิดแล้ว ศาลจะไม่กำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษขึ้นก็ได้”

2.4.2 ปัญหาเกี่ยวกับค่าเสียหายเชิงลงโทษอาจกลายเป็นแหล่งหาผลประโยชน์ให้แก่โจทก์และทนายความ

ด้วยเหตุที่ค่าเสียหายเชิงลงโทษจะเป็นค่าเสียหายอีกจำนวนหนึ่งซึ่งเพิ่มขึ้นมาจากค่าเสียหายที่พิพจน์ได้ จึงถือเสมือนว่าโจทก์ได้รับผลกำไรนอกเหนือไปจากค่าเสียหายที่นำมาเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นหากการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นจำนวนที่สูงมากอาจกลายเป็นสิ่งจูงใจทำให้มีผู้นำคดีมาฟ้องร้องเพื่อเอาประโยชน์จากการเป็นคดีความโดยไม่เหมาะสม และกลายเป็นปัญหาที่ทนายความทำการค้าความโดยหวังส่วนแบ่งจากค่าเสียหายเชิงลงโทษได้ ดังนั้นการทำให้ปัญหานี้ให้หมดไปจึงต้องมีหลักการควบคุมค่าเสียหายเชิงลงโทษให้มีความรัดกุมมากยิ่งขึ้น ทั้งในแง่ความถี่ที่กำหนดขึ้นและจำนวนของค่าเสียหายเชิงลงโทษ อีกทั้งศาลยังควรกำหนดค่าเสียหายชนิดนี้เพียงในกรณีที่รัฐมีนโยบายต้องการจะป้องกันและปราบปรามมิให้สังคมเกิดพฤติกรรมกระทำความผิดเช่นนั้นซ้ำแล้วซ้ำอีก และกรณีที่เห็นว่าการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษจะสามารถลงโทษผู้กระทำละเมิดให้เด็ดขาดได้ และป้องปรามมิให้ผู้กระทำละเมิดรายเดิม หรือผู้อื่นในสังคมกระทำความผิดโดยมีพฤติกรรมเช่นเดิมอีกเท่านั้น

2.4.3 ปัญหาเกี่ยวกับมาตรการคุ้มครองจำเลยในกระบวนการทางกฎหมายอาญา

เนื่องด้วยวัตถุประสงค์ของการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ คือการลงโทษและป้องปรามผู้กระทำละเมิดซึ่งเป็นวัตถุประสงค์เดียวกับกฎหมายอาญา แต่ด้วยเหตุที่ความรับผิดทางกฎหมายอาญาจะมีความรุนแรงมากถึงขั้นถูกประหารชีวิต กักขัง หรือถูกจำคุก ซึ่งเป็นการลงโทษที่ทำให้จำเลย

สูญเสียอิสรภาพ จึงทำให้การดำเนินคดีในทางอาญามีความเคร่งครัดมาก โดยต้องนำมาตรการคุ้มครองจำเลย อย่างเช่น การห้ามฟ้องซ้ำคดีอาญา (ในความผิดเดียวกัน) การพิสูจน์พยานหลักฐานจนปราศจากความสงสัย และสิทธิของบุคคลที่จะไม่ถูกบังคับให้เปิดเผยความปรักปรำตนเองมาใช้ในการกระบวนการพิจารณาด้วย อย่างไรก็ตามเมื่อค่าเสียหายเชิงลงโทษมีวัตถุประสงค์เป็นการลงโทษเชิงเช่นเดียวกับกฎหมายอาญา จึงเกิดปัญหาว่ามาตรการคุ้มครองจำเลยในคดีอาญาจะสมควรนำมาใช้กับการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษด้วยหรือไม่ ปัญหานี้ผู้เขียนเห็นว่าด้วยเหตุที่บทลงโทษในคดีอาญาเป็นการมุ่งลงโทษต่อตัวจำเลย จึงต้องมีมาตรการคุ้มครองให้เพียงพอเพื่อป้องกันมิให้เกิดการลงโทษผู้บริสุทธิ์ แต่สำหรับการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับกองทัพสินมากกว่าตัวของจำเลย การนำมาตรการคุ้มครองมาใช้จึงไม่จำเป็นสำหรับกรณีนี้ อีกทั้งหากนำมาตรการดังกล่าวมาใช้อาจทำให้จำเลยที่มีพฤติกรรมชั่วร้ายซึ่งอาจเล็ดรอดจากความรับผิดชอบตามกฎหมายอาญาต้องมาหลุดรอดจากความรับผิดชอบทางแพ่งในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษนี้อีกด้วย

2.4.4 ปัญหาเกี่ยวกับความรับผิดชอบของผู้ที่ไม่ได้กระทำละเมิด

เมื่อบุคคลใดกระทำละเมิดให้เกิดความเสียหายต่อผู้อื่น บุคคลนั้นก็ต้องรับผิดชอบในการกระทำของตนเองโดยต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย แต่มีบางกรณีที่บุคคลที่ไม่ได้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบชดเชยค่าสินไหมทดแทนในการกระทำละเมิดของผู้อื่น จึงเกิดประเด็นปัญหาว่าบุคคลซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบดังกล่าวนั้น จะต้องรับผิดชอบในค่าเสียหายเชิงลงโทษที่มาจากการกระทำละเมิดด้วยพฤติกรรมอันชั่วร้ายของผู้อื่นด้วยหรือไม่ โดยผู้เขียนได้จำแนกออกเป็น 3 กรณีดังต่อไปนี้

2.4.4.1 นายจ้างรับผิดชอบเพื่อละเมิดของลูกจ้าง

ในกรณีนี้ผู้เขียนเห็นว่านายจ้างควรรับผิดชอบในค่าเสียหายเชิงลงโทษจากการกระทำละเมิดของลูกจ้างด้วย เพราะจะเป็นการทำให้นายจ้างใช้ความระมัดระวังในการคัดเลือกลูกจ้างที่มีประสิทธิภาพเข้าทำงาน แต่ทั้งนี้หากนายจ้างรับผิดชอบในค่าเสียหายเชิงลงโทษแทนลูกจ้างแล้ว นายจ้างก็สามารถไล่เบี้ยคืนจากลูกจ้างได้อีกเช่นกัน เพื่อป้องกันมิให้ลูกจ้างกระทำละเมิดด้วยพฤติกรรมเช่นเดิมอีก

2.4.4.2 ผู้รับประกันภัยรับผิดชอบเพื่อละเมิดของผู้เอาประกันภัย

โดยทั่วไปผู้เอาประกันภัยสามารถทำประกันภัยความรับผิดไว้กับบริษัทประกันภัยได้อยู่แล้ว เนื่องจากเป็นวิธีในการจำกัดความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพวิธีหนึ่ง แต่สำหรับความรับผิดชอบในค่าเสียหายเชิงลงโทษนี้อาจเกิดปัญหาว่าจะเป็นการทำให้ผู้เอาประกันภัยมีเสรีภาพในการกระทำละเมิดมากขึ้น เพราะหากตนถูกตัดสินให้ต้องรับผิดชอบในค่าเสียหายเชิงลงโทษแล้วผู้ที่รับภาระในค่าเสียหายชนิดนี้จะกลับกลายเป็นบริษัทประกันภัยมีค่าใช้จ่ายผู้กระทำละเมิด อย่างไรก็ตามผู้เขียนเห็นว่า หากมิให้มีการ

ประกันภัยในค่าเสียหายเชิงลงโทษ อาจทำให้นิติบุคคลต้องเสี่ยงกับหายนะความมั่นคงทางการเงิน และอาจจะทำให้นิติบุคคลต่าง ๆ ไม่กล้าที่จะทำธุรกิจต่อไป ซึ่งเป็นการทำให้เกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศได้ ดังนั้นผู้เขียนจึงไม่คัดค้านการทำประกันภัยความรับผิดที่รวมถึงค่าเสียหายเชิงลงโทษด้วย

2.4.4.3 กองมรดกของผู้กระทำละเมิดในกรณีผู้กระทำละเมิดเสียชีวิต

เนื่องจากค่าเสียหายเชิงลงโทษมีวัตถุประสงค์เพื่อลงโทษผู้กระทำละเมิดและป้องปรามมิให้คนในสังคมถือเอาพฤติกรรมการชั่วร้ายนั้นเป็นเยี่ยงอย่าง หากผู้กระทำละเมิดเสียชีวิตไปและโจทก์ฟ้องบังคับเอาค่าเสียหายเชิงลงโทษจากกองมรดกของผู้กระทำละเมิด การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในกรณีนี้ จะไม่สามารถทำให้ผู้กระทำละเมิดรู้สึกเข็ดหลาบได้เลย ถึงแม้ว่าจะยังสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการป้องปรามมิให้คนในสังคมถือเอาพฤติกรรมนั้นเป็นเยี่ยงอย่างได้ แต่อย่างไรก็ตามเมื่อผู้กระทำละเมิดเสียชีวิตลงก็ไม่ควรที่จะต้องมีใครได้รับการลงโทษ ฉะนั้นผู้เขียนจึงเห็นว่าไม่ควรมีการบังคับเอาค่าเสียหายเชิงลงโทษจากกองมรดกของผู้กระทำละเมิดเพราะอาจเป็นการลงโทษผู้บริสุทธิ์ซึ่งได้แก่ ทายาทของผู้กระทำละเมิดนั่นเอง

ข้อเสนอแนะที่ผู้เขียนกล่าวมาข้างต้นนี้ เสมือนเป็นผลลัพธ์ทางวิชาการที่ผู้เขียนได้จากการศึกษาหลักเกณฑ์ของค่าเสียหายเชิงลงโทษรวมทั้งปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นหลักที่มีอยู่ในกฎหมายต่างประเทศ โดยได้นำมาวิเคราะห์หาแนวทางการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพสูงสุดสำหรับกฎหมายละเมิดของไทย ทั้งนี้ก็เพื่อประโยชน์ต่อการศึกษาและสามารถนำหลักดังกล่าวมาใช้ได้อย่างแท้จริง แต่อย่างไรก็ตามหลักเกณฑ์ของการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษที่ผู้เขียนเสนอขึ้นมานั้น จะมีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อการกฎหมายและระบบกฎหมายละเมิดของไทยอย่างมาก หากได้มีการนำหลักดังกล่าวมาบัญญัติไว้อย่างเป็นรูปธรรมทั้งในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และในกฎหมายพิเศษ อีกทั้งการที่ศาลได้นำหลักดังกล่าวมาตัดสินในคดีที่เหมาะสมต่อการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษก็ถือเป็นส่วนสำคัญ เนื่องจากเมื่อมีคำตัดสินเกิดขึ้นพฤติกรรมที่สังคมต้องการจะกำจัดให้หมดไปจะถูกแพร่ขยายเป็นวงกว้าง ซึ่งจะเป็นกลไกที่ช่วยให้วัตถุประสงค์การป้องปรามมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นในการตัดสินค่าเสียหายเชิงลงโทษของศาลในแต่ละกรณี ควรนำมาใช้เป็นบรรทัดฐานสำหรับการตัดสินในคดีต่อไป เพื่อให้การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษมีความชัดเจน และเป็นไปในทิศทางเดียวกันด้วย